

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

rozatokkal és kormányprogramunkkal. Kézen van a szabályozó rendszer. Nyugodt, kiegyensúlyozott szervezeti állapotban van az egész élelmiszer-gaz-

daság. Ezen tényezők alapján bátran kijelenthető, hogy a terv teljesíthető. Lássunk hozzá!

Sárossy László

ORSZÁGOS ÉLELMISZERIPARI TANÁCSKOZÁS

A MÉM szervezésében országos élelmiszeripari értekezletre került sor 1977. január 24–25-én a vasasszak-szervezet székházában. A tanácskozáson az élelmiszeripar mintegy 650 gazdasági, politikai és szakszervezeti vezetője vett részt. Az értekezlet célja az volt, hogy az élelmiszeripar jelenlegi helyzetének elemzésén túlmenően ráirányítsa a figyelmet az iparág előtt álló legfontosabb feladatokra.

AZ ÉLELMISZERIPAR HELYZETE ÉS IDŐSZERŰ FELADATAI

A bevezető előadást *Romány Pál dr.*, mezőgazdasági és élelmiszerügyi miniszter tartotta. Bevezetőjében elismeréssel emlékezett meg azoknak a nemzedékeknek a munkájáról, akik lehetővé tették, hogy az élelmiszer-feldolgozás ki lépjen a kisipari körből és igazi ipar-ággá, népgazdaságunk egyik igen jelentős ágazatává váljon. Hangsúlyozta ugyanakkor — és ez a gondolat egész előadásán végighúzódott —, hogy *nem állhatunk meg az elért eredmények méltatásánál, hiszen a fejlődés a korábbinál nagyobb erőfeszítéseket és gyorsuló ütemű munkát követel meg a magyar élelmiszeripartól.* Ezzel kapcsolatban megjegyezte, hogy „nem teljes a harmónia az igényekkel és a lehetőségekkel sem időben, sem térben” és „az elmúlt évek fejlődése jellemzően még mennyiségi és főleg egyenetlen” volt.

Az élelmiszeripar 1977. évi fejlődésének *kiinduló helyzetét* az határozza meg, hogy az iparág — részben a nyersanyag

hiánya miatt — nem tudta teljesíteni 1976. évi termelési és exportfeladatait. Az objektív hátráltató tényezők mellett (pl. időjárás, külpiazi cserearányok) fel kell figyelni arra, hogy még nem sikerült kellően javítani az olyan szubjektív jellegű belső feltételeket sem, mint a termelési szerkezet, a vezetés és irányítás, a munkafegyelem stb. Ennek tudható be, hogy a termelékenység nem nőtt az előirányzott mértékben.

A jövőt befolyásoló hatása miatt bővebben szólt a miniszter az *élelmiszeripari beruházásokról*, amelyek terén jelentős előrehaladás történt 1976-ban. Több jelentős beruházás befejeződött, míg számos termelési és tárolási kapacitást bővítő beruházás folyamatban van. Az 1976. évi beruházási politika jól szemlélteti, hogy miként törekszik a tárca a mezőgazdasági és élelmiszeripari kapacitások aránytalanságának felszámolására. 1977-ben az ipar több mint 10 milliárd forintot ruház be.

Romány Pál felhívta a figyelmet arra, hogy az ipar 1976. évi munkájának értékelésekor ki kell küszöbölni, hogy a különböző feltételek között dolgozó vállalatok és gyárak jó vagy kevésbé hatékony munkájának eredményeit elfedjék a trösztí átlagok. Ilyen értelemben kell megítélni az egyes vezetők és kollektívák munkáját is.

Az *1977. évi feladatokat* az jellemzi, hogy az elmúlt év fejlődési tendenciáinak helyes irányát megtartva, a növekedési ütem gyorsítására van szükség. A terv szerint ehhez a mezőgazdaság a termelés 8%-os, az élelmiszeripar pedig 6%-os növelésével járul hozzá. Az átlagnál gyorsabb termelésbővülést kell elérni a konzerv-, a hűtő- és a cukor-

iparban, míg az általános mennyiségi növekedés mellett tovább kell emelni a termékek feldolgozottsági fokát.

Különös jelentősége van az élelmiszeripar kiviteli terve teljesítésének, hiszen az ágazat termelési és foglalkoztatottsági súlyát meghaladó mértékben részesedik a népgazdaság exportjából. Az elmúlt évhez viszonyítva közel 50%-kal nő idén az élelmiszeripari export, sőt egyes területeken (pl. húsipar, konzervipar) még ennél is nagyobb mértékben. A kiviteli feladatok teljesítésének fontos feltétele az, hogy ne csak többet, hanem jobb minőségű árut exportáljunk, valamint jobban ismerjük a piaci lehetőségeket.

Romány Pál ezután több olyan összefüggésről szólt, amelyek *tartósan befolyásolják* az élelmiszeripar fejlődését. Rámutatott, hogy az élelmiszeripari vállalat gazdálkodása akkor tekinthető *eredményesnek*, ha

a) teljesíti a termelési feladatokat a mennyiség, a minőség, az összetétel és az idő követelményei szerint;

b) maradéktalanul hasznosítja az adott időszakban (és csak akkor!) rendelkezésre álló nyersanyagokat és más erőforrásokat;

c) kielégíti a gazdaságpolitika szabta keretek között szabályozott személyi jövedelmi igényeket és felhalmozni is képes.

E hármas követelményt mindig egy időben kell teljesíteniük a vállalatoknak.

A *tervszerűséget* biztosítja a vállalatok éves és középtávú terve, de fel kell figyelni arra is, hogy a tudományos-műszaki fejlődés nem ritkán túlmutat egy-egy ötéves tervidőszakon is. Ezért a társadalmi szükségletek meghatározásakor ma már távolabb is kell néznünk. A tervek hiánytalan teljesítését még mindig hátráltatják a szervezési fogyatékoságok, a kezdeményező és adaptáló készség és általában a gyorsabb cselekvés hiánya.

Az élelmiszeripari *műszaki fejlesztés* fő feladata az, hogy minél előbb feloldja azt az elmaradást, ami a mezőgazdasághoz képest a kapacitások tekintetében, továbbá a műszaki színvonalban mutatkozik. Az összehangolás mind a mezőgazdasághoz, mind pedig a kereslethez történő alkalmazkodást jelenti. A műszaki fejlesztés fő formája továbbra is a rekonstrukció, hiszen ez felel meg leginkább a követelményeknek és erőforráshelyzetünknek. Az összehangolt fejlesztés biztosítása érdekében a vállalatoknak 1978 végéig hálózatfejlesztési tervet kell készíteniük. Az élelmiszeripari kutatásnak pedig — a gyártás- és gyártmányfejlesztés mellett — fokozottan kell törekednie a már elért eredmények mielőbbi bevezetésére és a termelés közvetlen segítésére.

Az élelmiszer-termelés növekvő szakosodása és tömegszerűsége miatt nagy jelentősége van a mezőgazdaság és az élelmiszeripar *kapcsolati rendszerének*. Ennek alapvető formája a szerződéses rendszer, de a kereskedelmi kapcsolatokat egyre inkább a náluk fejlettebb termelési kapcsolatok váltják fel. Ezek tartalmi — és nem formai — továbbfejlesztésére, kiszélesítésére van szükség. A kapcsolati rendszernek a felek tartós és kölcsönös érdekeire kell felépülnie, s benne „helye van a legkisebb kistermelőnek is”. Ezeknek a követelményeknek a figyelembevételével kell vállalniuk az élelmiszeripari vállalatoknak az élelmiszer-termelés szervezői szerepét. Ez nem merülhet ki a zavartalan áruátvitelben, hanem — többek között — továbbítaniuk kell a mezőgazdasági termelőkhez a kül- és belpiaci igényeket is.

Előadásának befejező részében a miniszter a *termelőkenységről és a vezetői munka hatékonyságának kérdéseiről* szólt. Megállapította, hogy a termelőkenység javulása az elmúlt évtizedben a szükségesnél kisebb mértékben járult hozzá a magyar élelmiszeripari termelés növekedéséhez.

A termelékenység javításának igen fontos összetevője a vezetői munka hatékonyságának növekedése. „Világosan kell látnunk, hogy e téren még nagyon sok lehetőségünk van.” A vezetői munkája javítása elsősorban az előrelátás javítását, a döntések jobb előkészítését és megalapozását, a hazai és nemzetközi tapasztalatok fokozottabb felhasználását, minél több vélemény meghallgatását és műszaki lehetőségeink teljes hasznosítását követeli meg. Ügyelni kell arra is, hogy a termelő ember a lehető legkedvezőbb körülmények között fejthesse ki értékkalkoló tevékenységét.

Romány Pál tolmácsolta a párt és a kormány köszönetét az élelmiszeripar elmúlt évi munkájáért. Az iparág nagy feladataira és egyben nagy lehetőségeire utalt akkor, amikor befejezésül megállapította, hogy „az élelmiszeripar leg-szebb évei következnek”.

A tanácskozás bevezető előadását *vita* követte, amelynek keretében számos hozzászólásra került sor az élelmiszeripari vállalatok, az MSZMP KB, a MÉM és más tárcák képviselőinek részéről. A hozzászólások nagy része néhány olyan jelentős kérdéscsoport köré fonódott, mint az iparág fejlesztési kérdései, az élelmiszeripari termékek bel- és külföldi értékesítése és az élelmiszer-termelés résztvevőinek kapcsolati rendszere.

AZ ÉLELMISZERIPAR FEJLESZTÉSÉNEK KÉRDÉSEI

Az élelmiszeripar jelentőségéről társadalmi-közgazdasági szempontból szólt *Szlamenicky István*, az MSZMP KB osztályvezető-helyettese. Megállapította, hogy élelmiszeriparunk jelentősége a jövőben tovább nő. Ezt a megítélést az alapozza meg, hogy az ország területének 73%-a alkalmas élelmiszeripari nyersanyagok termesztésére, másrészt pedig az élelmiszerek egyre inkább felértékelődnek a világpiacón is. Az így adódó sokréti lehetőségek kihasználásának azonban alapvető és tartós felté-

tele a termelés intenzitásának növelése, aminek több oka van. Az iparág munkaerőforrása szűkül, hiszen a jelen öt-éves tervben először nem nő az élelmiszeripari foglalkoztatottak száma. Ezzel párhuzamosan nő a termelés eszközigénye és végül az iparág egyre inkább exportorientált lesz.

A feltételek ilyen alakulásának három tanulsága van: központi kérdéssé válik a munka termelékenységének emelése; körültekintően kell fejleszteni és hatékonyabban beruházni; és a vevők igényeihez rugalmasabban és gyorsabban kell alkalmazkodni.

Szlamenicky István rámutatott az élelmiszeripari fejlesztési politika jelentőségére, amely hosszú ideig meghatározza az iparág arculatát. Nyomatekósan felhívta a figyelmet arra, hogy az élelmiszeripar 1977. évi 11 milliárdos beruházási alapját a korábbinál sokkal hatékonyabban kell felhasználni. Különös gonddal kell ügyelni a beruházóknak arra, hogy a fejlesztések minden részletükben jól előkészítettek legyenek. Az 1977. évi munka döntő jelentőségű az V. ötéves terv célkitűzéseinek végrehajtásában.

Szlamenicky István hangsúlyozta, hogy az élelmiszeripar teljes területén el kell szakadni a szokványoktól. Az *igazi* ipari tevékenység, a termékek értékét megtöbbszöröző folyamatok fejlesztésére van szükség. Ez pl. azt jelentheti, hogy az előfeldolgozást a mezőgazdasági üzemek vegyék át, de más esetben a gazdaságosság megkívánhatja, hogy a vígőhíd saját hízalót létesítsen. Objektív gazdasági érvek vezéreljék a telepítést és nem a megyehatárok. Az élelmiszeripari középüzemnek meg kell kapnia az őt megillető rangot, hiszen számos esetben ez a méret jelentheti a gazdasági optimumot.

Kovács Sándor, mezőgazdasági és élelmiszerügyi miniszterhelyettes rámutatott, hogy az élelmiszeripar fejlesztése a szelektív iparfejlesztési politika egyik fontos célkitűzése. Bár az iparág

őnerőből nem képes behozni korábbi elmaradását, mégis a vállalatok önfinanszírozó képessége nőtt. Ezt mutatja az is, hogy ma már vállalati beruházásként valósulnak meg olyan fejlesztések is, amelyeket korábban a kiemelt beruházások kategóriájába soroltak.

Számos felszólaló nagy jelentőséget tulajdonított a vezetés színvonala emelésének és az emberi tényező szerepének a hatékonyság javításában. Szlame-nicky István hangsúlyozta, hogy a jelenlegi vezetői gárdában még jelentős tartalékok vannak. A jó vezetői munka fontos összetevői között sorolta fel a szervezői készséget a végrehajtásban, a kockázatvállalási hajlamot, a vezetővé nevelés helyes módszereinek megválasztását és a bizalom légkörének megteremtését.

Kovács Sándor hangsúlyozta, hogy az élelmiszeripar növekvő feladatait a jelenlegi munkaerő-állománnyal kell végrehajtani. Ezt elősegíti az, hogy az üzemi légkör általában jó, és az iparág erős és tapasztalt törzsgárdával rendelkezik.

A TERMÉKEK BEL- ÉS KÜLPIACI ÉRTÉKESÍTÉSE

Az élelmiszeripari termékek belföldi értékesítésének tapasztalatairól beszélt *Molnár Károly*, belkereskedelmi miniszterhelyettes. Megállapította, hogy a belkereskedelmi ágazatok között az élelmiszerek értékesítése fejlődött a leggyengébben. A bolti élelmiszerforgalom 88–90%-át a hazai előállítású termékek adják. Rámutatott, hogy a belkereskedelmi és az élelmezésügyi tárcák együttesen törekednek az ellátási feszültségek feloldására olyan termékek esetében mint a hús, a gyorsfagyasztott termékek, a száraztészta, az édesipari cikkek és a sör.

A belkereskedelem elmúlt évi tapasztalatai néhány következtetés levonását teszik lehetővé. Ezek szerint a lakosság élelmiszer-kereslete nem lassul még akkor sem, ha pénzbevételei csökkenő

ütemben nőnek, mint pl. 1976-ban. Az élelmiszer-ellátás színvonalára érzékenyen reagál a közvélemény, ami megerősíti azt, hogy ez politikai kérdés is. Még inkább kell törekedni a differenciált ellátásra, hiszen az áremelkedések után megnőtt az olcsóbb termékek iránti kereslet és a fogyasztók még érzékenyebbek a minőségre. A csomagolás fejlődése igen nagy jelentőséggel bír, hiszen ez tette lehetővé az önkiszolgálási forma térhódítását, valamint a minőség és a fogyasztói érdekek fokozott védelmét.

A tanácskozás során igen nagy figyelem fordult az élelmiszeripari termékek külpiazi értékesítése felé. *Szalai Béla*, külkereskedelmi minisztériumi államtitkár megállapította, hogy a magyar élelmiszeripar nemzetközi hírneve általában jónak mondható, az exportált termékek — néhány kivételtől eltekintve — első osztályúak. A versenyképesség javítása az élelmiszeripari és külkereskedelmi vállalatok közös feladata. Különösen két területen kell előrelépni: szükség van az egyenetlen szállítások kiküszöbölésére mind minőségben, mind pedig időben, továbbá a speciális igények gyorsabb teljesítését kell elérni, mert ezek a tényezők 5–15%-os árkülönbségeket vonnak maguk után.

Gulyás Béla vezérigazgató, a magyar hűtőipar önálló exportja során szerzett tapasztalatokról és a vállalat piacpolitikájáról beszélt. Rámutatott, hogy a szűkös nyersanyagbázis miatt „a piac-kutatás célja nem elsősorban új értékesítési lehetőségek keresése, hanem annak felderítése, hogy hol és hogyan érhetnénk el a legjobb értékesítési feltételeket”. A piac optimalizálása azt jelenti, hogy olyan vevőket kell találni, akik a megtermelt — részünkre lehetőleg a legkedvezőbb — választékot akkor tudják átvenni, amikor nálunk a szűkös tárolókapacitások gátjává válhatnak a termelésnek. A piacpolitika másik, nem kevésbé fontos célja az, hogy olyan vevőknél helyezzük el az árut, akikhez a

legkisebb szállítási költséggel jut el. Ezért helyezte át a vállalat értékesítési súlypontját a skandináv országokból a közelebb levő nyugat-európai országokba.

A sikeres piaci munka fontos előfeltétele az, hogy ismerjük az illető ország életszínvonalát, táplálkozási szokásait, a legfontosabb gyártók termékválasztékát, a termelés mennyiségét, valamint az országban rendelkezésre álló és a szakmával összefüggő infrastruktúrát stb. Csak ezután kereshetjük meg a potenciális vevőket áruismeretések, áruminták és végső soron üzletkötők által.

AZ ÉLELMISZER-TERMELES KAPCSOLATI RENDSZERE

„A gazdasági integráció általános fejlődési irány” — állapította meg Szlamenicky István — „amely az anyagi és szellemi erőforrások gazdaságosabb kihasználása érdekében terjed” és nemcsak az élelmiszer-termelést jellemzi. Az integráció az osztályok és tulajdonformák közeledését és a termelés társadalmasítását is szolgálja az élelmiszer-termelésben, ahol az egymásrautaltság erősebb, mint más népgazdasági ágakban. A gazdasági együttműködés fejlesztésénél ugyanakkor nem szabad semmiben gondolkodni, hanem az adott helyzet gazdasági követelményeinek megfelelően, ésszerűen kell előrehaladni. Ekközben ki kell használni valamennyi együttműködési formában (pl. szerződéses rendszer, közös vállalkozás, termelési rendszer) rejlő lehetőséget és a kisüzemeket is be kell vonni ebbe a kooperációba.

Részletesen szólt a mezőgazdaság és az élelmiszeripar kapcsolatainak különböző formáiról Major Lajos, a MÉM Szövetkezeti és Üzemgazdasági Főosztályának vezetője. Elmondta, hogy az élelmiszer-gazdaság több mint félezer társulása közül csupán 49-ben végeznek élelmiszer-feldolgozást. E szám növekedése kívánatos. Leginkább az egy-

szerű társulás rugalmas formája felel meg az élelmiszeripari vállalatok és a mezőgazdasági termelőszövetkezetek együttműködésének. Sajnos, eddig csupán három élelmiszer-feldolgozó társulásnak tagja állami élelmiszeripari vállalat is. Az agráripari egyesülés az önálló jogi személyiségű társulás speciális formája, amelyben a tagok megőrzik vállalati önállóságukat. A kombinát ezzel szemben nem vállalatközi, hanem vállalati forma, amely vertikális szerveződésű önálló vállalatot jelent.

Gulyás Béla arról is beszámolt, hogy milyen kedvezően befolyásolja a magyar *hűtőipar* exporteredményeit az, hogy a kölcsönös érdekek alapján szoros gazdasági és műszaki kapcsolatot alakítottak ki a nyersanyag-termelőkkel. A baromfiipar részéről Nagy Tamás fejtette ki, hogy a kétoldalú felvásárlási szerződéses formától hogyan jutottak el a partnerek a legkorszerűbb formáig, a termelési rendszerig, amely óragrafikós beszállítást tesz lehetővé. Ombódi Sándor, igazgató arról a dinamikus fejlődésről számolt be, amelyet a Sárréti Tej Önálló Közös Vállalkozás ért el a *tejfeldolgozás* és Békés megye tejellátása terén. A konzervipar részéről Örvös Ferenc, gyárigazgató arról beszélt, hogy az 1976. évi szűkös nyersanyaghelyzet és a szerződéses fegyelem lazulása hátrányosan befolyásolta a termelési és kiviteli feladatok teljesítését a paksi konzervgyárban.

Az élelmiszeripar és a belkereskedelem kapcsolatairól szólva Molnár Károly a két terület javuló együttműködését hangsúlyozta. Itt a kapcsolatok szerződéses formában jelennek meg. Megállapította, hogy a szerződéses fegyelem megszilárdítására van szükség, a „szerződéseknek nagyobb becsületet kell adni”.

Az országos élelmiszeripari tanácskozás Romány Pál *zárszavával* ért véget. A miniszter hangsúlyozta, hogy önelégültségre egyetlen területen sincs ok, és sürgette a tárgyszerűen kritikus szel-

lem kialakulását. Az élelmiszeripar előtt álló nagy feladatok teljesítéséhez az eddiginél nagyobb szervezettségre van szükség, miközben nem elveinken, hanem gyakorlatunkon kell változtatni. A megítélés mércéjévé a társadalmi ér-

deket és hasznót kell tenni. Romány Pál rámutatott, hogy az agráripari egyesülések létrehozása sem lehet kampányszerű, hanem objektív ökonómiai mérlegelésen kell alapulnia.

Budavári János dr.

A MEZŐGAZDASÁGI SZÖVETKEZETEK III. KONGRESSZUSA UTÁN

A mezőgazdasági szövetkezetek (mezőgazdasági termelőszövetkezetek, mezőgazdasági szakszövetkezetek, halászati termelőszövetkezetek és társulásaik) 1976. december 14–15-én tartották meg III. kongresszusukat. A kongresszusok általában értékelik egy időszak eredményeit, s meghatározzák a további tennivalókat. Ez esetben is így történt.

A Termelőszövetkezetek Országos Tanácsának ajánlása alapján a szövetkezetekben és azok társulásaiban a vita már szeptember elején elkezdődött, s folytatódott a megyei (tájegységi) szövetségi küldöttterkezeteken. Ezeknek a tanácskozásoknak a tapasztalatai a kongresszus elé terjesztett dokumentumokban megfogalmazásra kerültek. A kongresszus mindezeket még magasabb szinten vitatta, szintetizálta, pontosította, majd határozatba foglalta.

Az előkészítés időszakában és a kongresszuson alapos, az összefüggéseket sokoldalúan elemző, előremutató munka folyt. A vita szelleme, a mondanivalók tartalma, a témák sokoldalú és reális megközelítése azt bizonyította, hogy a szövetkezetek és társulásaik nemcsak a múltban voltak tevékeny részesei a fejlődésnek, hanem kifejezték eltökéltségüket az iránt is, hogy a jövőben még inkább, és mind tudatosabban akarnak tevékenykedni annak érdekében, hogy

résztvevői legyenek gazdasági építőmunkánknak, társadalmunk szocialista fejlődésének.

*

A III. kongresszus szerepe több okból meghatározó. Mindenekelőtt azért, mert a mezőgazdasági szövetkezetek tömörítik társadalmunk egyik alapvető osztályát, a szövetkezeti parasztságot, amely fontos bázisa a munkás–paraszt szövetségnek. Emellett a szövetkezetek a szocialista vállalatnak olyan alapvető típusát alkotják, amelyeknek gazdasági súlya igen jelentős. Az elmúlt időszakban 6 millió hektár földön évi 110 milliárd Ft értékű terméket állítottak elő. Ez azt jelenti, hogy a mezőgazdasági szövetkezetek közös és háztáji gazdaságai adják a mezőgazdasági termékek kb. 70%-át. Ezenkívül jelentős ipari, kereskedelmi és szolgáltatási tevékenységet is kifejtjenek.

A mezőgazdasági szövetkezetek fejlődése olyan vonatkozásban is jelentős, hogy a közös vagyon gyarapodásában, a szövetkezeti szocialista tulajdon erősödésében, s ennek a talaján a tsz-tagoknál bekövetkezett tudati változásokban is nagyot léptünk előre.

Mindezek az eredmények csak úgy voltak elérhetők, hogy az MSZMP következtetes agrárpolitikája és a bevált lenini szövetkeztropolitikának megfelelően mindinkább kiteljesedik a szövetkeztetek társadalmi és vállalati tevékenysége.

A küldöttek megnyilvánulásából érzékelhető volt, hogy az eredmények forrása — ebből a politikából fakadóan —